

11.10.2016

Paikallisen sopimisen edistämisen ohjeet

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja kunta-alan pääsopijajärjestöt ovat laatineet tämän yhteisen yleiskirjeen paikallisesta sopimisesta ja nykyisistä mahdollisuuksista sopia palvelussuhteen ehdoista paikallisten olosuhteiden mukaan. Paikallisen sopimisen edistäminen on osa työmarkkinakeskusjärjestöjen neuvottelemaa kilpailukyky sopimusta.

1. Kilpailukyky sopimus

Kilpailukyky sopimuksen edellyttämän työmarkkinaratkaisun tavoitteena on parantaa suomalaisen työn ja yritysten kilpailukykyä, lisätä talouskasvua ja luoda uusia työpaikkoja. Sopimus tukee samalla julkisen talouden sopeuttamista.

Työmarkkinakeskusjärjestöt ovat yhtä mieltä siitä, että työehtosopimuksissa tulee edistää paikallista sopimista ja parantaa siinä yhteydessä henkilöstön edustajien toimintaedellytyksiä. Keskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että työehtosopimusosapuolet neuvottelevat siitä, miten paikallisen sopimisen edellytyksiä voidaan lisätä alakohtaisissa työehtosopimuksissa ja ottavat työehtosopimukseensa määräykset seuraavista paikalliseen sopimiseen liittyvistä asioista ottaen huomioon alakohtaiset tarpeet ja edellytykset:

1. Selviytymislauseke työnantajan toiminnan ja työpaikkojen turvaamiseksi työehtojen sopeuttamisen avulla, kun työnantaja joutuu taloudellisiin vaikeuksiin, jotka johtaisivat työvoiman käytön vähentämiseen.
2. Luottamusmiesten toimintaedellytysten kehittäminen paikallisen sopimisen mahdollisuuksien lisäämistä vastaavasti
3. Paikallisen sopimuksen voimaantulo ilman liittotason hyväksyntää
4. Mahdollisuus ottaa käyttöön työaikapankkijärjestelmä

2. Paikallinen sopiminen kunta-alalla

Kunnallinen pääsopimus mahdollistaa paikallisen työ- ja virkaehtosopimuksen tekemisen, mikäli siihen on paikallisesta erityisolosuhteista aiheutuva perusteltu syy. Paikallisella virka- ja työehtosopimuksella voidaan poiketa valtakunnallisen virka- ja työehtosopimuksen määräyksistä (ks. pääsopimus 13 §). Paikallisten erityisolosuhteiden arviointi kyetään parhaiten tekemään paikallisella tasolla.

Kunnallisen yleisen virka- ja työehtosopimuksen 1 luvun 4 §:n mukaan paikallisella sopimuksella ei kuitenkaan saa sopia KVTES:n mukaan vähintään

11.10.2016

maksettavaa pienemmästä peruspalkasta eikä poiketa KVTES:n säännöllisen työajan keskimääräistä pituutta, vuosiloman pituutta eikä sairaus- ja äitiyslomaetuuksia koskevista määräyksistä.

Paikallisesta sopimisesta on myös määräyksiä muissa kunnallisissa virka- ja työehtosopimuksissa. Esimerkiksi kunnallisen teknisen henkilöstön virka- ja työehtosopimus I luku 5 §.

Paikallisten virka- ja työehtosopimuksen osapuolina ovat paikallinen työnantaja sekä pääsopijajärjestöt tai niiden rekisteröidyt alayhdistykset.

Paikallinen sopimisen mahdollisuudet kunta-alalla ovat laajat ja sopimisesta on saatu paljon hyvää kokemusta.

Parhaimmillaan paikallinen sopiminen edistää joustavaa työ- ja vapaa-ajan yhteensovittamista ja työhyvinvointia, esimerkiksi työssä jaksamisen tukemista. Paikallinen sopiminen voi parantaa tuloksellisuutta, palveluiden saatavuutta ja turvata työpaikkoja. Onnistuminen paikallisessa sopimisessa vahvistaa luottamusta. Kunnallinen työmarkkinalaitos ja kunta-alan pääsopijajärjestöt ovat myös yhtä mieltä siitä, että paikallisen sopimisen tulee hyödyttää molempia sopimusosapuolia.

Kuntatalous

Kuntalaissa on korostettu strategisen suunnittelun merkitystä ja koko kuntakonsernin tavoitteiden huomioon ottamista toiminnan ja talouden suunnittelussa pitkällä aikavälillä.

Kuntatalouden kehitys riippuu kansantalouden yleisestä kehityksestä ja poliittisista päätöksistä. Kuntataloutta on kuitenkin suunniteltava tulot ja menot tasapainottaen. Yleisellä tasolla ohjeistus on, että talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen enintään neljän vuoden pituisena suunnittelukautena. Usealle vuodelle ulottuvat yksilöidyt talouden tasapainottamistoimenpiteet ovat osa kunnan tai kuntayhtymän talousarviota ja -suunnitelmaa.

Kuntatalous on osa koko julkisen talouden suunnitelmaa (JTS). Nykyisessä vuodet 2017–2019 kattavassa suunnitelmassa kuntataloudelle on asetettu rahoitusasematavoite ja sen saavuttamisen tukemiseksi sitova euromääräinen menorajoite.

3. Paikallisten ratkaisujen edistäminen työnantajan vaikeassa taloudellisessa tilanteessa

Kuntatalouden tasapainottamiseksi pidemmällä aikajänteellä tarvitaan erilaisia toimenpiteitä, rakenteellisia ja toimintatapoihin kohdistuvia uudistuksia sekä tuloksellisuuden ja työelämän laadun yhteistoiminnallista kehittämistä. Tuloksellisuuden ja henkilöstötuottavuuden parantamiseksi voidaan käyttää uudistuksia, jotka kohdistuvat esimerkiksi työaikojen ja eri toimijoiden välisen

11.10.2016

yhteistyön tehostamiseen, työtehtävien muutoksiin, työhyvinvoinnin kehittämiseen (esim. sairauspoissaolojen vähentyminen tuo säästöä) sekä palvelujen tuotantotapoihin ja ennakoivaan henkilöstösuunnitteluun.

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja kunta-alan pääsopijajärjestöt pitävät tärkeänä paikallisten sopimiseen perustuvien ratkaisujen edistämistä myös työnantajan vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Paikallisen sopimisen tavoitteena on tällaisessa tilanteessa työpaikkojen turvaaminen.

a. Yhteistoimintamenettelyn yhteydessä

On tärkeää ja henkilöstön kannalta perusteltua, että työnantajan yksipuolisten työvoiman käytön vähentämiseen tähtäävien toimien vaihtoehtona on myös paikallinen sopiminen, kun työnantaja joutuu käynnistämään yhteistoimintamenettelyn vaikean taloustilanteensa vuoksi. Työvoiman käytön vähentämisen vaihtoehtona on yhteistoimintamenettelyn yhteydessä hyvä käsitellä myös palvelusuhteen ehtojen sopeuttamista koskevan paikallisen sopimisen mahdollisuus.

b. Luottamusmiehelle annettava vapautus

Kunta-alan luottamusmiesten ajankäytöstä on sovittu kunta-alan virka- ja työehtosopimuksissa. KVTES VII luvun 8 §:n 6 momentin soveltamisohjeen suositusten mukaan pääluottamusmiehelle myönnetään lisäksi tarvittaessa tilapäistä vapautusta sellaisesta erityisestä syystä, joka vaatii merkittävästi pääluottamusmiehen ajankäyttöä ja jota ei ole jo otettu huomioon kiinteässä vapautuksessa. Tällainen syy voi olla paikalliseen sopimiseen liittyvä neuvottelu. KT Kuntatyönantajat ja kunta-alan pääsopijajärjestöt pitävät tärkeänä, että luottamusmiehillä on riittävät mahdollisuudet perehtyä neuvottelujen kohteena olevaan materiaaliin ja osallistua neuvotteluihin.

c. Tarkoituksenmukaisuusharkinta paikallisesti

Paikallinen sopimus ei tarvitse tullaan voimaan liittotason hyväksyntää vaan paikalliset osapuolet ratkaisevat sopimuksen teon tarpeellisuuden. Kunnallinen työmarkkinalaitos ja pääsopijajärjestöjen keskustason toimijat tukevat paikallista sopimista yhteisellä koulutuksella ja ohjeistuksella.

d. Tavoitteena työpaikkojen turvaaminen

Mikäli paikallinen työ- ja virkaehtosopimus säästötoimenpiteistä saadaan kunnassa/kuntayhtymässä aikaan, voi työnantaja sen vastineeksi sitoutua pidättäytymään osa-aikaistamisista, lomautuksista ja irtisanomisista taloudellisilla tai tuotannollisilla perusteilla määrätyksi ajanjaksoksi.

e. Työaikapankista sopiminen

Kunta-alan neuvotteluratkaisun yhteydessä on sovittu työaikapankkia koskevasta sopimusmääräyksestä sekä laadittu yhteiset ohjeet työaikapankin käyttöönottoa varten.